

Tarih Dersleri: Büyük İrlanda Kıtlığı*

Stephen DAVIES

39

Piyasa

Tarih, çoğu kez güçlü heyecanlar uyandıran bir konudur. Bazı insanlara sınırlı bir akademik konu gibi görünen şeyler, diğerleri için derinlerde tutulan ve tutkulu duyguların kaynağıdır. Tarihinin görevi, belirli bir zamanda ve yerde gerçekten ne olduğunu mümkün olduğu kadar tarafsızca tespit etmeye çalışmak ve olan şeylerin nedenini ve nasilini açıklamaya çalışmaktır.

Bu noktada sıkıntı başlar, çünkü bu, kaçınılmaz olarak tartışmalı olabilecek takdire dayalı bir yargıyı içerir. Bazı çevrelerde, güvenilir ya da doğru tarihsel olaylar fikrinin bir aldatmaca olduğu, bütün tarihsel hikayelerin bir gündeme göre yönlendirildiği ve efsane yahut kurgu olarak görülmesi gerektiği fikrini ileri sürmek, bugünlerde modadır. Bu görüş ikna edicidir, o kadar ki, yaygın olarak kabul gören çoğu tarihsel hikayeler bu türdendir ve geçmişi açıklamaktan daha çok, bugünü etkilemiş oldukları hesaba katılarak inşa edilir. Yine de bu, geleneksel olarak anlaşıldığı gibi, tarih biliminin imkânsız olduğu anlamına gelmez, sadece tarihçiliğin zor olduğunu gösterir. Tarihin incelenmesi, halkın çoğunluğu tarafından kabul edilen geçmişe dair görüşleri sarsabilir ve Artemus Ward'ın ifadesiyle, halkın bildiklerinin çoğunun "pek de öyle olmadığını" açığa çıkarır.

İrlanda tarihi, buna yerinde bir örnektir. Yakın zamana kadar İrlanda tarihine, İrlandalıların baskıcı İngiliz yönetimine ve işbirlikçilerine karşı nasıl direndikleri ve sonunda onlardan nasıl kurtulduklarıyla ilgili anlatımlar egemen olmuştur. Son zamanlarda yeni kuşak İrlanda tarihçileri tarafından bu sorgulanmış, yeni ve daha

Stephen Davies, İngiltere'de Manchester Metropolitan Üniversitesi'nde kıdemli tarih öğretimlidir.

ayrıntılı bir tablo ortaya çıkmıştır.¹ Bu tablo, daha kapsamlı bir bakış açısına öncülük etmiş ve bizim geçmişten farklı sonuçlar ve dersler çıkarmamızı sağlamıştır.

Bunun klasik örneği, 1840'larda İrlanda'daki Patates Kıtlığı'dır. Modern İngiliz tarihinin en trajik olaylarından biri sayılan bu olayın temel gerçeklerinden hiç bahsedilmez. 1845'te İrlanda'nın patates mahsulü, kısmî ürün kaybına neden olan bir mantar parazitinin istilasına uğradı. Nadir görülen yağışlı hava da hem ertesi yıl hem de 1847 ve 1848'de toplam rekoltenin düşmesine neden olmuştur.

Sonuç, 1,5 milyon insanın, kıtlıktan ya da kıtlıkla ilişkili hastalıklardan ölmesiydi. Aynı sayıda insan da, çoğu Birleşik Devletler'e (ABD) olmak üzere göç etti. Bundan ve takip eden göçten dolayı İrlanda, kayıp nüfus yapısını bir daha telafi edemedi. Bugün İrlanda'da, 1841'deki 8 milyona kıyasla 6 milyon nüfus vardır.

Geleneksel İrlanda tarihinde bu büyük felaketin baş suçlusunu olarak İngiliz hükümeti gösterilir. Bu görüşün Cecil Woodham-Smith gibi temsilcilerine göre, ölümlere ve ıstırap verici şeylere, İngiliz hükümetinin ve onun genel valisi Charles Trevelyan'ın yetersizliği, katı umursamazlığı ve laissez faire'e (bırakınız geçsinler – serbest dış ticaret anlayışı – ç.n.) katı bağlılığı sebep oldu.² Bazı suçlamalar çok ciddiye. Milliyetçi tarihçilere göre, İngiliz politikası soykırımcıydı ve bu sonuç amaçlanmış ya da hoş karşılanmıştı. Bu görüş, yalnızca İrlanda'da değil başka yerlerde de hâlâ çok taraftar bulur. 1996'da New York Eyaleti'ndeki bütün okullarda, İrlanda'daki kıtlığın bir İngiliz soykırım hareketi olarak öğretilmesini zorunlu kılan bir kanun çıkarıldı.³ Oysa gerçek çok daha karmaşıktır, bazı yönlerden çok daha ilginçtir, bugünkü ve geçmişteki olaylar hakkında çok farklı mütalalara yol açar.

İngiltere Suçlu mu?

İngilizler bir bakıma bu felaketin suçlusuydu. Bununla birlikte, bu sorumluluk, yalnızca Lord John Russell ve 1846'daki meslektaşlarına değil, fakat daha öncesine, 17. ve 18. yüzyıllardaki meslektaşlarına kadar gider. II. James'in

1. David George Boyce and Alan O'Day, eds., *The Making Of Modern Irish History: Revisionism and the Revisionist Controversy* (Modern İrlanda'nın Oluşum Tarihi: Devrimcilik ve Devrimci Uyuşmazlık), (London: Routledge, 1996). Ayrıca bkz. *Joel Mokyr, Why Ireland Starved: A Quantitative and Analytical History of the Irish Economy, 1800-1850* (İrlanda Neden Aç Kaldı: Sayısal ve Analitik İrlanda Ekonomi Tarihi), (London: Unwin Hyman, 1983).

2. Cecil Woodham-Smith, *The Great Hunger: Ireland 1845-1849* (Büyük Açlık: İrlanda 1845-1849), (New York: Harper Row, 1962).

3. William D. Rubinstain, *Britain's Century: A Political and Social History 1815-1905* (İngiliz Yüzyılı: Bir Siyasal ve Sosyal Tarih 1815-1905), (London: Arnold, 1998), s.90.

1690'daki yenilgisinden sonra, III. William'ı destekleyen Protestan azınlığın egemen olduğu İrlanda Parlamentosu'nda bir dizi "ceza kanunu" kabul edildi. 1695'te kabul edilen ilk kanun, Katoliklerin silah taşıma hakkını kaldırdı. Bir diğeri, hem Katoliklerin eğitim için denizaşırı (seyahate) gitmelerini yasakladı hem de İrlanda içindeki okullarda öğretmenlik yapmalarını ve okul açmalarını engelledi. Yine de en önemlisi, "Papalığın Daha Fazla Gelişmesini Engelleme Yasası" (1704) idi. Bu yasa, Katoliklerin toprak satın almalarına veya onu Protestanlardan miras olarak edinmelerine ya da toprağı 31 yıldan fazla kiralamalarına engel oldu.⁴ Bu sıralarda patates başlıca ürün olarak ortaya çıktı. Yasama faaliyeti ve yeni mahsulün bileşimi, sonuçta felaket getiriciydi.

Ceza Kanunları, diğerk kanunlarla birlikte, bir takım güçlü ve ters etkili müşevvikleri ortaya çıkardı. Katolik kiracı çiftçiler, toprak sahibi olamadıkları ve toprağı kullanım güvenliğı az olduğı ya da hiç olmadığı için kısa dönemli kiralamalar dışında ellerinde tutamadıklarından dolayı, topraklarını geliştirecek veya tarımsal faaliyetlerini modernize edecek teşviklerden mahrum kaldılar. Bütün kazançlar, nefret edilen Protestan yabancı toprak sahipleri sınıfına daha yüksek rantlar ve daha pahalı kiralar olarak gidecekti.

Patates emek-yoğun bir ürün olarak, bir aileyi küçük bir toprak parçasıyla beslemeye imkân sağlamıştı. Yasal düzenlemelerle patatesin bileşimi şu sonuçlara yol açtı: İrlanda tarımı ne ilerledi ne de gelişti. Fakat buna rağmen emek-yoğun faaliyetli bir geçim vasıtası olmaya devam etti. Toprak sürekli bölündü, çünkü toprakları birleştirerek üretimi ve kârlılığı arttırma güdüsü yoktu ve aileler ancak, besleyici patatesin yüksek verimi sayesinde küçük bir alanda varlığını (yaşamını) sürdürebilirdi.

1841'de kira ile tutulan arazilerin hepsinin % 45'i beş dönümden küçüktü. Sermaye eksikliği ve Katolik çoğunluk üzerindeki kısıtlamalar, İrlanda ticaret ve üretiminin gelişmediğı anlamına geliyordu ve 1841'de 8 milyondan fazla nüfusun 5,5 milyonu tümüyle tarıma bağımlıydı. Son ilave düğüm, 19. yüzyılın başında oluşturulan, fiyatlar belli bir düzeye ulaşınca kadar tohum ithalini yasaklayan İngiliz tarımını koruma sistemi Tahıl Yasaları'nın etkisiydi. Bu durum, sakat hale gelmiş İrlanda çiftçilik sistemini koruyucu bir etkiye sahipti.

19. yüzyılın başlarında İrlanda, patlamayı bekleyen Maltusgil bir saatli bombaydı. 1820'ler ve 1830'larda birkaç yerel kıtlık yaşandı ve son felaket neredeyse kaçınılmazdı.

4. S.J. Connolly, ed. *The Oxford Companion to Irish History* (Oxford İrlanda Tarihi El Kitabı), (Oxford: Oxford University Press, 1998), s. 438.